

Незалежність Центрального банку країни: світовий досвід та український підхід

Лісовол О.М.¹, Науменко С.Г.²

Опубліковано	Секція	УДК
20.07.2025	Право	336.711:34

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.16409111>

Анотація. В статті розглянуто важливість незалежності центральних банків для економіки, фінансової та банківської системи. Зроблено огляд нормативно-правових документів Європейського Союзу та Сполучених Штатів Америки щодо регулювання незалежності центральних банків. Наведено думки дослідників та інституцій провідних країн світу щодо ризиків порушення принципів незалежності центральних банків та втручання державних органів в їх діяльність. Проаналізоване правове регулювання адміністративно-правового статусу Національного банку України в українському законодавстві. Виокремлено положення в «загальному» законодавстві та «галузевому» банківському законодавстві щодо захисту незалежності центробанку як органу державного управління. Здійснено аналіз основних видів ризиків щодо порушення принципу незалежності фінансового регулятора. Вказано на комплексність проблеми захисту незалежності та принципу невтручання в діяльність центрального банку.

Ключові слова: монетарна політика, банки, банківська діяльність, регулювання, нагляд в банківській системі.

INDEPENDENCE OF THE CENTRAL BANK OF THE COUNTRY: WORLD EXPERIENCE AND UKRAINIAN APPROACH

Annotation. The administrative and legal status of central banks around the world, their place within the system of power, and their independence from other public administration bodies represent a fundamental issue in the construction of financial systems in leading countries, a challenge to monetary stability, and a matter of economic security.

The independence of the National Bank of Ukraine is a key principle of its functioning, which implies that the NBU makes decisions independently, without interference from other state authorities or political forces. This independence is essential to ensuring the stability of the national currency and the country's financial system.

The article considers the importance of central bank independence for the economy, financial and banking systems. A review of regulatory documents of the European Union and the United States of America on the regulation of central bank independence is made. The opinions of researchers and institutions of leading countries of the world on the risks of

¹ Лісовол О.М., доцент кафедри оперативної-розшукової діяльності та національної безпеки Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, <https://orcid.org/0000-0003-0972-514X>

² Науменко С.Г., доцент кафедри економіко-правових дисциплін Навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, доктор філософії в галузі права, <https://orcid.org/0000-0001-7664-0512>

violating the principles of central bank independence and interference of state bodies in their activities are presented. The legal regulation of the administrative and legal status of the National Bank of Ukraine in Ukrainian legislation is analyzed. Provisions in the "general" legislation and "industry" banking legislation on protecting the independence of the central bank as a state administration body are highlighted. The main types of risks related to the violation of the principle of independence of the financial regulator are analyzed. The norms of legislation that should prevent such violations are studied. The complexity of the problem of protecting independence and the principle of non-interference in the activities of the central bank are indicated. The issues of maintaining a balance between the general economic and monetary policies of the state are separately highlighted. Regulatory acts and analytical documents of the European Central Bank and the National Bank of Ukraine on the current state of independence of financial regulators were reviewed. Conclusions were drawn on the importance of the principles of independence of central banks, the risks and challenges associated with the violation of such principles.

Keywords: monetary policy, banks, banking activities, regulation, supervision in the banking system.

Вступ

Постановка проблеми. Адміністративно-правовий статус центральних банків країн світу, їх місце в системі влади та незалежність від інших органів державного управління є фундаментальним питанням побудови фінансових систем провідних країн світу, викликом грошово-кредитної стабільності та проблемою економічної безпеки.

Незалежність центральних банків у Європейському Союзі, зокрема Європейського центрального банку (далі - ЄЦБ) та національних центральних банків (далі - НЦБ), є наріжним камінцем Економічного та валютного союзу (далі - ЄВС).

Важливість проблематики незалежності НЦБ підкреслює той факт, що Маастрихтський договір, який є основоположний (засновницьким) договором Європейського Союзу (далі - ЄС), укладений у 1992 році між дванадцятьма тодішніми державами-членами Європейських Співтовариств, що став новим етапом у процесі європейської інтеграції, вимагає, щоб центральні банки ЄС були незалежними для участі в ЄВС. Договір закріплює створення ЄЦБ як також незалежної інституції та декларує, що така незалежність має вирішальне значення для підтримки цінової стабільності та уникнення політичного втручання в монетарну політику [1].

Офіційний сайт Білого Дому стверджує, що довіра до центрального банку підкріплюється його незалежністю, і така довіра також є ключовою для підтримки довгострокових, закріплених очікувань. Коли довіра підривається політичним впливом, люди, фірми та інші учасники економічних та фінансових ринків менш схильні вірити в зобов'язання центрального банку контролювати інфляцію та грошову масу, що може призвести до фінансової нестабільності. Колишній голова ФРС Бен Бернанке пояснює: «Центральний банк, який піддається короткостроковому політичному впливу, ймовірно, не буде заслуговувати на довіру, якщо обіцятиме низьку інфляцію, оскільки громадськість усвідомлюватиме ризик того, що на регулятора монетарної політики може бути здійснений тиск для проведення короткострокової експансіоністської політики, яка буде несумісною з довгостроковою ціновою стабільністю» [2].

Незалежність центральних банків (ЦБ) в провідних країнах Азії значно варіюється: деякі центральні банки демонструють високий ступінь автономії, тоді як інші діють з більшим впливом уряду. Концепція незалежності ЦБ набула поширення в 1980-х роках як спосіб боротьби з інфляцією та досягнення цінової стабільності. Хоча

деякі азійські центральні банки успішно досягли незалежності, інші стикаються з проблемами, пов'язаними з політичним втручанням та необхідністю збалансувати монетарну політику з ширшими цілями уряду [3].

Велику увагу проблематиці незалежності центрального банку нашої країни – Національного банку України (далі – НБУ), приділяється у фундаментальному «банківському законодавстві», нормативних актах НБУ та дослідженнях експертів та науковців.

Незалежність Національного банку України – це ключовий принцип його функціонування, який передбачає, що НБУ ухвалює рішення самостійно, без втручання інших державних органів чи політичних сил. Це необхідно для забезпечення стабільності національної валюти та фінансової системи країни.

В інтерв'ю 2025 року заступник голови Національного банку України Сергій Ніколайчук наголошує, що інституційна незалежність означає, що жодна інша державна чи політична структура не має права впливати на ухвалення рішень центробанком. Органи влади зобов'язані поважати цю незалежність та утримуватися від спроб впливу. Функціональна незалежність забезпечує можливість центральному банку самостійно обирати інструменти монетарної політики, необхідні для досягнення цінової стабільності – його основної мети. Персональна незалежність стосується процедур призначення, визначених строків повноважень і встановлення чітких підстав для звільнення членів керівних органів центрального банку. Фінансова незалежність передбачає достатні ресурси – фінансові, кадрові, організаційні – для реалізації мандата. Уряди не мають права позбавляти національні центробанки фінансових ресурсів для виконання їхніх завдань [4].

Однак деякі дослідники вказують на так званий «міф незалежності ЦБ», тобто фактичну неможливість функціонування фінансового регулятора окремо від інших державних інституцій.

Зокрема, нездатність, на думку деяких фінансових аналітиків, Банку Англії ефективно відреагувати на найгіршу інфляцію за чотири десятиліття підкреслює необхідність відмовитися від застарілого уявлення про те, що фіскальна та монетарна політика можуть бути розділені. Якщо уряди мають нести відповідальність за інвестиції та зайнятість, вони також повинні контролювати процентні ставки. Ідею про те, що незалежність центрального банку є «священною» в ринковій економіці здається сумнівною, коли ЦБ не може контролювати окремо від уряду темпи інфляції та звужує сферу макроекономічної політики до підтримки цінової стабільності [5].

На думку Світового банку глобальна фінансова криза відновила інтерес політиків і науковців до проблематики незалежності банківського регулювання та нагляду. Дехто вважає, що послаблення регулювання та зменшення впливу держави на ЦБ, зростання конкуренції та фінансові інновації на таких ринках, як субстандартне кредитування, сприяли фінансовій кризі. Інші занепокоєні тим, що криза та державна підтримка найбільших банків, самостійна політика центробанків провідних країн посилили банківську концентрацію, зменшивши конкуренцію та доступ до фінансування та потенційно сприяючи майбутній нестабільності через проблеми «морального ризику», пов'язані з установами, які є «занадто великими, щоб збанкрутувати» [6].

Тому в даній статті ми зробимо короткий огляд деяких контрверсійних поглядів на проблематику незалежності центральних банків.

Проблематику пов'язану з правовим забезпеченням незалежності центральних банків в Україні та світі в своїх дослідженнях розглядали такі зарубіжні вчені та банкіри-практики як Б. Бернанке, С. Вебб, А. Гарріга, В. Гріллі, К. Гроув, Я. де Хаан, С. Ейфінгер, Д. Маскіандаро, Б. Неяпті, Д. Ромеллі, Л. Саммерс, Г. Табелліні, А. Цукерман, П.

Шепард, та українські науковці зокрема, питання незалежності центробанків розкривається в працях, Б. Адамика, О. Барановського, Т. Васильєвої, О. Заруцької, М. Коваленка, В. Козюка, А. Кузнецової, С. Леонова, В. Міщенко, Т. Савченка, М. Сідака, Т. Сліпченко та інших. Окремо, комплексна проблематика адміністративно-правового статусу центробанків та їх незалежності розглянута в дослідженнях Ярошенко А.С., Науменка С.Г., Козюк В., Дудченко В. Ю., Савенкова В., та інші. Проте, сучасний стан наукового дослідження саме важливості незалежності центральних банків та викликів, пов'язаних з порушенням такої незалежності, а також ризиків самостійної політики фінансових регуляторів для економіки держави, вважаємо недостатнім, а висвітлення в наукових працях фрагментарним.

Метою статті є розкриття особливостей нормативно-правового регулювання незалежності центрального банку в Україні та провідних країнах світу.

Результати

Фінансовий сектор, зокрема банківська діяльність, як одна з провідних та стратегічних галузей економіки, є також критично важливою для запровадження принципів незалежності фінансового регулятора.

Важливість та пріоритетність питання захисту статусу центрального банку країни підтверджує згадування Національного банку в Конституції України. Таким чином, завдяки конституційному регулюванню, ця державна інституція стає «конституційним органом», що є гарантією її адміністративно-правового статусу та захисту законних прав та інтересів.

Зокрема, Конституція України визначає призначення на посаду та звільнення з посади Голови Національного банку України, призначення на посади та звільнення з посад Ради Національного банку України (стаття 85).

Стаття 99 визначає основною функцією центрального банку держави - Національного банку України - забезпечення стабільності грошової одиниці (гривні), а стаття 100 декларує, що Рада Національного банку України розробляє основні засади грошово-кредитної політики та здійснює контроль за її проведенням [7].

Питання незалежності державних органів є досить суперечливим та дискусійним.

Варто зазначити, що за загальним правилом (винятки з якого прямо передбачені Конституцією України або випливають із неї) завданням законів України є регулювання суспільних відносин у відповідних сферах шляхом встановлення норм права

Відповідно до ст. 6 Конституції України державна влада поділяється на законодавчу, виконавчу та судову.

З положень Закону України «Про Національний банк України» (стаття 2) Національний банк України є центральним банком України, особливим центральним органом державного управління, юридичний статус, завдання, функції, повноваження і принципи організації якого визначаються Конституцією України, цим Законом та іншими законами України [8].

Тобто НБУ є особливою державною інституцією та не є центральним органом виконавчої влади в «класичному розумінні».

Відповідно, НБУ, за чинними нормативними документами, маючи компетенцію у сфері виконавчої влади, має «незалежний» від системи органів виконавчої влади статус, ґрунтуючись на тому, що належить до органів з особливим статусом, які безпосередньо передбачені Основним Законом України.

Загалом, основні аспекти правового регулювання незалежності державних органів включають:

- конституційні засади – Конституція України визначає основи організації та функціонування державної влади, включаючи поділ на законодавчу, виконавчу та судову гілки, а також закріплює принцип незалежності кожної з них;
- розподіл повноважень – кожен орган державної влади має чітко визначені повноваження та компетенцію, що закріплені у відповідних законах. Це запобігає дублюванню функцій та конфліктам між органами;
- незалежність судової влади - судова влада є незалежною і здійснюється лише судами. Судді є недоторканими і підкоряються лише закону. Втручання у їхню діяльність є неприпустимим;
- процедури призначення та звільнення - порядок призначення та звільнення керівників державних органів визначається законодавством і має забезпечувати прозорість та об'єктивність;
- відповідальність за порушення – законодавство передбачає відповідальність за порушення незалежності державних органів, включаючи кримінальну та адміністративну відповідальність;
- механізми захисту - існують механізми захисту незалежності державних органів, зокрема, звернення до суду, інституту Уповноваженого Верховної Ради з прав людини, а також міжнародних органів [9].

Тим не менше, деякі дослідники системи державного управління наголошують, що взаємодія між елементами системи державного управління має ґрунтуватися на принципах субординації, координації та реординації. Це означає, що елементи системи повинні мати чіткі ієрархічні відносини, а також узгоджувати свої дії та перерозподіляти функції між собою [10].

У державному управлінні субординація проявляється у відносинах між міністерствами та їхніми підрозділами, координація – між різними міністерствами у процесі розробки та реалізації державної політики, а реординація – у перерозподілі функцій між органами влади у зв'язку зі зміною законодавства чи соціально-економічних умов.

Таким чином, деякі науковці відкидають «принцип незалежності» окремих державних органів, а наполягають, що збалансоване застосування цих трьох принципів забезпечує ефективну та злагоджену роботу будь-якої системи, незалежно від її масштабу та складності.

Правове регулювання незалежності НБУ визначається Конституцією України, Законом України "Про Національний банк України" та іншими законодавчими актами. Основні положення, що забезпечують незалежність НБУ, включають його організаційну, фінансову та функціональну самостійність [11].

Основні аспекти правового регулювання незалежності НБУ включають:

- конституційний статус центрального банку;
- законодавче закріплення та детальне визначення в галузевому «банківському» законодавстві статусу, функцій, повноважень та принципів діяльності регулятора, включаючи незалежність;
- організаційна незалежність, яка полягає в тому, що НБУ має право самостійно визначати свою організаційну структуру та здійснювати управління;
- фінансова незалежність: НБУ має власний бюджет, який формується за рахунок власних доходів, та самостійно розпоряджається своїми фінансовими ресурсами;

- функціональна незалежність: НБУ самостійно визначає та реалізує монетарну політику, спрямовану на забезпечення стабільності цін та підтримку економічного зростання;
- відповідальність перед суспільством: НБУ підзвітний Верховній Раді України та зобов'язаний звітувати про свою діяльність;
- захист від політичного втручання: законодавство передбачає гарантії від будь-якого втручання в діяльність НБУ з боку органів державної влади [12].

Далі розглянемо особливості правового регулювання питання незалежності центральних банків в провідних країнах світу, вектором руху до яких реформується фінансова система України.

Ключові аспекти незалежності центральних банків у ЄС включають:

- інституційна незалежність: ЄЦБ, національні центральні банки та їхні органи, що приймають рішення, не можуть запитувати або отримувати інструкції від інституцій ЄС, урядів чи інших державних органів;
- персональна незалежність: члени Виконавчої ради ЄЦБ мають захищений термін повноважень (8 років, без права поновлення) і можуть бути звільнені лише за серйозні порушення;
- функціональна та операційна незалежність: ЄЦБ наділений необхідними компетенціями для досягнення своєї основної мети – цінової стабільності, а Євросистема має виключну компетенцію щодо монетарної політики в Єврозоні;
- фінансова та організаційна незалежність: ЄЦБ та національні центральні банки мають власні фінансові ресурси та можуть організовувати свої внутрішні структури на свій розсуд;
- правова незалежність: ЄЦБ має власну правосуб'єктність, що дозволяє йому вживати юридичних заходів для захисту своєї незалежності [13].

Європейські регуляторні органи надають таке обґрунтування необхідності незалежності центральних банків:

- цінова стабільність: незалежність центрального банку вважається вирішальною для підтримки цінової стабільності, що є основною метою ЄЦБ;
- довіра та репутація: незалежні центральні банки з часом будують довіру та репутацію, що є важливим для ефективної монетарної політики;
- уникнення політичного впливу: незалежні центральні банки менш схильні до політичного тиску, щоб надати пріоритет короткостроковим економічним цілям над довгостроковою ціновою стабільністю [14].

Нормативно-правовою базою закріплення незалежності ЦБ в Євросоюзі є наступні регуляції:

Договір про Європейський Союз (ДЄС): Статті 3 та 13 окреслюють рамки для ЄСЦБ та її цілі;

Договір про функціонування Європейського Союзу (ДФЄС): Статті 119, 123, 127-134, 138-144, 219 та 282-284 детально визначають структуру, обов'язки та незалежність ЄЦБ та національних центральних банків;

Протокол (№ 4) про Статут ЄСЦБ та ЄЦБ: цей протокол містить конкретні положення щодо організації та функціонування ЄСЦБ, включаючи принцип незалежності [15].

Незалежність Федеральної резервної системи США (центрального банку Сполучених Штатів) встановлена та регулюється Законом про Федеральну резервну

систему 1913 року, який визначає структуру, функції та підзвітність центрального банку. Хоча ФРС є незалежною у своїх операціях, зокрема у встановленні монетарної політики, вона залишається підзвітною Конгресу та американському народу [16].

Закон про Федеральну резервну систему встановив ФРС як центральний банк Сполучених Штатів, який визначає монетарну політику та регулює фінансову систему.

Закон регламентує структуру Федеральної резервної системи, включаючи Раду керуючих, Федеральний комітет з відкритого ринку, регіональні Федеральні резервні банки та банки-члени, а також декларує незалежність ФРС та неприпустимість впливу держави на політику центрального банку.

Одночасно, Закон визначає підзвітність ФРС Конгресу, вимагаючи регулярних звітів та свідчень [17].

На практиці, незалежність ФРС проявляється в наступних монетах:

- грошово-кредитна політика - ФРС має повноваження встановлювати процентні ставки та керувати грошовою масою без прямого втручання уряду;
- відсутність втручання – ФРС створена таким чином, щоб бути вільною від неналежного впливу з боку державних органів, фіскальної політики та інтересів приватних банків [18].

Хоча процедури та регуляції США, зокрема у фінансовій системі, вважаються зразковими та доскональними, належний рівень незалежності ФРС є постійною темою дебатів та обговорень, особливо, під час каденції останньої адміністрації.

По суті, правова база незалежності Федеральної резервної системи – це баланс між наданням центральному банку автономії, необхідної для прийняття обґрунтованих рішень щодо грошово-кредитної політики, та забезпеченням його підзвітності перед обраними представниками народу.

Таким чином, проблеми незалежності центрального банку часто пов'язані з балансуванням між його мандатом щодо стабільності цін та фінансової системи, та тиском з боку уряду чи інших політичних сил. Незалежність ЦБ важлива для забезпечення його здатності приймати рішення, необхідні для досягнення цих цілей, без втручання політичних міркувань [19].

Висновки

Правове регулювання незалежності державних органів в Україні спрямоване на забезпечення ефективного функціонування держави та захисту прав і свобод громадян.

Нормативно-правове забезпечення незалежності державних органів в Україні визначається Конституцією та законами, які гарантують їхню самостійність у межах своїх повноважень. Це означає, що кожний орган державної влади має чітко визначені функції та відповідальність, і не повинен підлягати зовнішньому тиску чи втручання у свою діяльність.

Перш за все, основний принцип незалежності діяльності органів державного управління забезпечується заборонаю незаконного втручання в їх діяльність, здійснення повноважень їх посадових осіб, спеціальним статусом центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику в певній галузі (сфері) суспільного життя.

При цьому, відповідні органи лишаються складовим елементом системи органів виконавчої влади, взаємовідносини між якими будуються на засадах (принципах) субординації та координації.

Як і в інших галузях економіки, державне регулювання та, відповідно, незалежність регуляторних органів в банківській системі є вкрай важливими

Однак, завдяки його ролям і функціям, є деякі властивості, які відрізняють його від інших галузей.

Незалежність центрального банку має вирішальне значення для підтримки економічної стабільності, особливо цінової стабільності (низької та передбачуваної інфляції), оскільки вона ізолює рішення щодо монетарної політики від короткострокового політичного тиску. Ця незалежність дозволяє центральним банкам зосередитися на довгострокових економічних цілях, таких як цінова стабільність та стале зростання, а не піддаватися впливу політичного циклу.

Водночас незалежність – це не відсутність контролю. У Євросоюзі незалежність поєднується з підзвітністю та прозорістю для збереження довіри громадян, ринків і міжнародних партнерів.

Історичний досвід, особливо в Німеччині, демонструє успіх незалежних центральних банків у підтримці цінової стабільності та сприянні економічному зростанню.

Хоча незалежність центрального банку є вирішальною, ефективна макроекономічна політика також вимагає координації з фіскальною політикою, що може бути складним завданням у багатосторонньому середовищі.

Звертаємо також увагу на необхідність прийняття та підзвітності фінансового регулятора громадськості: центральні банки повинні бути підзвітними громадськості та пояснювати свої рішення, навіть коли вони працюють незалежно.

Для держав-кандидатів до ЄС, таких як Україна, питання незалежності центрального банку – це не теоретичне питання. ЄС вимагає, щоб національне законодавство було гармонізоване з *acquis* ЄС, зокрема щодо статусу, мандата і незалежності центрального банку.

Список використаних джерел

1. Treaty on European Union (Consolidated version 2002) : EUR-Lex, an official website of the European Union. URL : <https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/teu/2002/oj>.
2. The Importance of Central Bank Independence : Офіційний сайт Білого Дому. URL : <https://bidenwhitehouse.archives.gov/cea/written-materials/2024/05/22/the-importance-of-central-bank-independence/>.
3. Report on the Roles of ASEAN Central Banks in Managing Climate and Environment-related Risks : Офіційний сайт Центрального банку Малайзії. URL : <https://www.bnm.gov.my/>.
4. Ніколайчук С. Чому ми знову говоримо про незалежність Національного банку України. *Економічна правда*. 16 чер. 2025. URL : <https://pravda.com.ua/power/chomu-mi-znovu-govorimo-pro-nezalezhnist-nbu-808028>.
5. Robert Skidelsky. The Myth of Central-Bank Independence : Project Syndicate, 2024. URL: <https://www.project-syndicate.org>.
6. Офіційний сайт Світового банку. URL : <https://www.worldbank.org/en/publication/gfdr/gfdr-2016/background/banking-competition>.
7. Конституція України : Закон України від 28 чер. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
8. Про Національний банк : Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua>.

9. Барабаш Ю.Г., Бориславська О.М., Венгер В.М., Козюбра М.І., Мелешевич А.А. Конституційне право : підруч. / за заг. редакцією М.І. Козюбри. К.: Ваіте, 2021. 528 с.
10. Соболь Є. Ю., Звенигородська О.В. Основні складові елементи адміністративно-правового забезпечення прав і свобод людини та громадянина. *Наукові записки*. Серія : Право № 13 (2022). URL : <https://pravo.cusu.edu.ua/index.php/pravo/article/view/193>.
11. Про Національний банк України : Закон України від 20 трав. 1999 р. № 679-ХІV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>.
12. Банківське право : курс лекцій / за ред. Лариси Герасименко та Олени Тихонової. Київ. : НАВС, 2023. 231 с. URL: <https://www.navs.edu.ua/files/kafedru/epd/2023/kurs lek bank pravo 1223.pdf>.
13. Independence : Офіційний сайт Європейського центрального банку. URL : <https://www.ecb.europa.eu/ecb/our-values/independence/html/index.en.html#:~:text=Neither%20the%20ECB%20nor%20the,Article%20130%20of%20the%20Treaty>).
14. Central bank independence helps price stability - ECB paper: Central Banking Newsdesk, 10 Apr 2025. URL: <https://www.centralbanking.com/central-banks/governance/7972690/central-bank-independence-helps-price-stability-ecb-paper#:~:text=Independent%20central%20banks%20are%20better,heightened%20economic%20and%20political%20uncertainty%E2%80%9D>
15. Summaries of EU legislation : Офіційний сайт законодавства ЄС. URL : <https://eur-lex.europa.eu/browse/summaries.html>.
16. Офіційний сайт Федеральної резервної системи США. URL : <https://www.federalreserve.gov/aboutthefed/fract.htm#:~:text=The%20Federal%20Reserve%20Act%20of,is%20provided%20here%20by%20section>.
17. FEDERAL RESERVE ACT 1 [Chapter 6 of the 62nd Congress; Approved Dec. 23rd, 1913; 38 Stat. 251] [As Amended Through P.L. 117-263, Enacted December 23, 2022] : офіційний текст Закону про Федеральну Резервну Систему : Інформація Уряду США (U.S. Government Information). URL: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/COMPS-270/pdf/COMPS-270.pdf>
18. Federal Reserve Independence and Accountability : the Federal Reserve Bank of St. Louis. URL: <https://www.stlouisfed.org/in-plain-english/independence-and-accountability>
19. Козюк В. Незалежність центральних банків та фінансова стабільність: ортодоксальний та гетеродоксальний підходи. *Вісник Національного банку України*. 2017. Вип. № 239. URL : <https://journal.bank.gov.ua/ua/article/2017/239/01>.